

AKTUELL KOMMENTAR

Innføring av IFRS 9

NR. 8 | 2017

NICOLAS STEFANO

NORGES BANK

Nicolas Stefano¹

INNFØRING AV IFRS 9

Nye regnskapsregler for tapsføring (IFRS 9) blir innført i Norge fra 2018. I motsetning til dagens regelverk skal nedskrivningene på utlån under IFRS9 baseres mer på forventede utlånstap og fremoverskuende vurderinger. Dette kan øke bankenes utlånstap, både når regelverket blir implementert og i nedgangsperioder når kredittrisikoen øker. Flere av de store norske bankene venter ingen eller begrensede effekter av IFRS 9. Effektene av implementeringen av IFRS 9 er ennå ikke fullstendig observert i praksis, og presenterer derfor en politikkutfordring. Beslutningstakere på dette området må fortsatt gjøre dynamiske vurderinger i den tilsynsmessige håndteringen av systemrisiko.

1. Kontekst

Den globale finanskrisen avdekket mange sårbarheter i det internasjonale finansielle systemet. I etterkant av krisen har det oppstått mange politiske debatter om hvordan man kan forbedre motstandskraften i finanssektoren. Diskusjonene har i stor grad fokusert på ulike mangler i reguleringer og tilsyn, se for eksempel G20.² Et fokusområde har vært hensiktsmessige standarder for å regulere bokføring av tap på utlån. Beregning og bokføring av tap på utlån i henhold til gjeldende standarder har blitt kritisert som usunn fordi tapsberegningen har tatt utgangspunkt i tidligere hendelser i stedet for å fokusere på forventede fremtidige hendelser. Under den nåværende International Accounting Standard (IAS) 39 skal verdien på utlån skrives ned i stor grad basert på objektive bevis for at det har inntruffet en tapshendelse («incurred loss models»). Den bakoverskuende tilnærmingen til slike regnskapsstandarder bidro til nedskrivninger for tap på utlån som er blitt referert til som «too little, too late». Som et svar på dette, publiserte International Accounting Standards Board (IASB) International Financial Reporting Standard (IFRS) 9 i juli 2014 med implementering fra januar 2018.³ IFRS 9 krever at nedskrivninger på

¹ Synspunktene og konklusjonene i denne publikasjonen er forfatterens egne og deles ikke nødvendigvis av Norges Bank. De må derfor ikke rapporteres som Norges Banks synspunkter. Jeg takker Henrik Andersen, Arild Lund, Kjell Bjørn Nordal, Elise Vik Sætre, Ylva Søvik og Sindre Weme for kommentarer. Forfatteren er ansvarlig for eventuelle gjenværende feil og mangler.

² Se uttalelser fra G20 (2009)

³ [IFRS 9 dokumenter](#)

utlån skal baseres på forventede framtidige tap («expected credit loss models»⁴).

2. Bakgrunn

Tapsavsetninger⁵ er en post på balansen som skal dekke identifiserte tap. Dette er forskjellig fra egenkapital som skal dekke fremtidige ikke-forventede tap. Tapsavsetningene utvikles over tid gjennom akkumulering av tapsnedskrivninger, som er en kostnadspost i resultatregnskapet. Under IAS 39 har nedskrivninger for tap på utlån blitt bokført i stor grad basert på bakoverskuende informasjon.⁶

Tapsnedskrivninger ble bokført etter at det har inntruffet en tapshendelse og på grunnlag av tapsmodeller. Siden slike modeller fokuserer på objektivt bevis for tap, kan de begrense potensialet for resultatstyring gjennom skjønnsmessig tapsføring, som nevnt av Gebhardt og Novotny-Farkas (2011). Det har vært mye forskning om potensialet for kapital- og resultatstyring gjennom skjønnsmessig tapsføring.⁷ Markedsaktører, som ofte etterlyser mer åpenhet i regnskapene, kan før krisen ha verdsatt slike modellberegninger. Men som Dugan (2009) bemerker, nedskrivninger basert på modellering av tapshendelser forsterket i praksis de prosykliske effektene som ble observert under den globale finanskrisen. Flere analyser har støttet synspunktet at forsinkelser i tapsføring på utlån som følge av bruk av tapsmodeller basert på inntrufne tapshendelser har bidratt til prosykklialitet.⁸ I tillegg kan bruk av slike modeller i praksis gjøre det vanskelig å sammenligne resultater mellom banker på grunn av potensialet for forskjellige underliggende forutsetninger og inkonsistent anvendelse av modellene.

Under IFRS 9 skal nedskrivninger for tap på utlån i stor grad være framoverskuende og bli tatt før tapshendelsen har skjedd.

Tapsnedskrivningene vil bli beregnet av modeller for forventet tap. De nye standardene representerer et skift mot mer forsiktig bokføring av tap på utlån. Tapsnedskrivninger vil ikke lenger ta utgangspunkt i spesifikke hendelser, men heller på hva som trolig kan skje i løpet av den finansielle eiendelens levetid. I en finansiell syklus kan en slik

⁴ Mens IFRS i stor grad følges utenfor USA, inkludert i Norge, utstedte Financial Accounting Standards Board (FASB) i 2016 en tilsvarende standard fokusert på forventede kredittap i amerikanske regnskapsprinsipper, U.S. Generally Accepted Accounting Principles (GAAP). Den skal implementeres innen 2021.

⁵ Utlånstapreserver er også referert til som «Allowance for Loan and Lease Losses» (ALLL) i USA eller «loan loss reserves» generelt.

⁶ Dokumentasjon av IAS 39 fra EU-kommisjonen.

⁷ Se for eksempel Moyer (1990), Beatty et al. (1995), Collins et al. (1995), Liu og Ryan (2006), og Norden og Stoian (2013).

⁸ Se for eksempel Laeven og Majnoni (2003), Beatty og Liao (2011) og Bushman og Williams (2015).

tilnærming redusere prosyklisitet. Disse resultatene er foreløpig ikke observert i praksis.⁹

3. IFRS 9

Etter de nye reglene skal nedskrivninger for tap på utlån bygge på vurderinger av fremoverskuende informasjon. IFRS 9 krever at beregningen av forventede tap skal baseres på en objektiv og sannsynlighetsvektet analyse av alternative utfall. Beregningen skal inneholde en vurdering av nåverdien av forventede fremtidige kontantstrømmer fra de finansielle eiendelene.¹⁰ Tapsnedskrivninger skal skje i tre trinn i henhold til IFRS 9, se figur 1. Trinn 1 skal være utgangspunktet og krever nedskrivninger som vurderer kredittrisiko over en 12-måneders periode fra rapporteringsdatoen.

Hvis det skjer en betydelig økning i kredittrisiko, inntreffer trinn 2 eller trinn 3 beregninger. Dette krever vurdering av forventede tap over lånets levetid.¹¹ I henhold til IFRS 9 må institusjonene vurdere fremoverskuende informasjon og ikke kun stole på foreliggende data for å vurdere økningen i kredittrisiko. Uansett andre hensyn, har en betydelig økning i kredittrisiko oppstått når en lånekontrakt er misligholdt i minst 30 dager. Klassifisering på trinn 3 krever ytterligere objektive bevis for verdifall, for eksempel forekomst av en tapshendelse.

Figur 1 - Nedskrivninger under IFRS 9

Kilde: E&Y (2017)

⁹ Se ytterligere diskusjon under «Prosyklisitet».

¹⁰ IFRS 9 gjelder generelt for finansielle eiendeler holdt til amortisert kost og holdt til virkelig verdi gjennom «Other Comprehensive Income».

¹¹ I henhold til [FASBs standard](#) for forventet tap på utlån, blir alle forventede utlånstap vurdert over lånets løpetid fra det tidspunkt lånet blir balanseført. Dette resulterer sannsynligvis i høyere samlede nedskrivninger, og er derfor i prinsippet mer konservativt enn IFRS 9.

Mens trinnene 2 og 3 er like når det gjelder forventet tap over lånets løpetid og nedskrivninger, er trinn 1 og 2 like i beregningen av renteinntekter. På trinn 1 og 2 blir renteinntektene beregnet på brutto utlån, uten fradrag av nedskrivninger. Trinn 3 krever at renteinntektene blir beregnet på netto balanseført verdi av utlånet, dvs. etter fradrag av nedskrivninger for forventede tap over lånets løpetid.¹² Som sådan kan lån flyttet fra trinn 2 til trinn 3 presse rapporterte renteinntekter. Under IAS 39 er beregninger av renteinntekter generelt gjennomført etter fradrag av nedskrivninger.¹³

4. Virkning

Siden det nå er forventede framtidige utlånstap som skal være utgangspunktet for tapsnedskrivningene, har det vært diskusjon om eventuelle virkninger på bankenes resultater og balanse. Spesielt har det vært bekymring for at disse regnskapsreglene kan øke nedskrivningene, både ved implementeringen av standarden og under konjunkturedganger, og potensielt redusere lønnsomhet og kapitaldekning. European Banking Authority (EBA) har evaluert virkningen av IFRS 9 på bankbalanser basert på en spørreundersøkelse av et utvalg av banker. Resultatene fra den første EBA-evalueringen ble publisert i november 2016.

Tapsnedskrivningene ble beregnet å øke med i gjennomsnitt 18 % som følge av engangsvirkning av implementering av de nye standardene.¹⁴

EBA's andre evaluering, publisert i juli 2017, utvidet omfanget av undersøkelsen og tok også hensyn til fremskritt i relaterte prosesser og modeller.¹⁵ Resultatene viste at nedskrivningene økte med i gjennomsnitt 13 %. Den andre evalueringen anslo også at IFRS 9 i gjennomsnitt vil redusere ren kjernekapitaldekning med 0,45 prosentpoeng og total kapitaldekning med 0,35 prosentpoeng. Både Baselkomiteen og EU-kommisjonen støtter en overgangsperiode for de nye standardene, noe som kan redusere virkningene på kapitalnivåene.¹⁶

¹² See E&Y (2017)

¹³ Forventet kredittfordeling i henhold til [FASBs standard](#) beholder nåværende regler - kontantgrunnlagsmetode og / eller kostnadsgjennvinningsmetode - for renteinntekter på en «financial asset with a credit loss» (tidligere «impaired loan»). Disse reglene begrenser opptjening av renteinntekter og kan derfor betraktes som mer konservative.

¹⁴ Se EBA (2016)

¹⁵ Se EBA (2017)

¹⁶ Se BCBS (2017) og EC (2017)

I EBAs evaluering ble det funnet at tapsvurderingen i trinn 2 var den største bidragsyteren til økte nedskrivninger. I tillegg bemerket flere banker at det var en betydelig effekt ved overgangen fra trinn 1, 12 måneders forventet utlånstap, til trinn 2, forventet utlånstap over lånets løpetid. Dette vil kunne føre til økt volatilitet i resultatene. Flere av institusjonene indikerte imidlertid at de ikke forventet høyere volatilitet i resultater som følge av implementeringen av standardene. Til tross for usikkerhet om den endelige virkningen av IFRS 9, mener EBA at bankene har gjort betydelige fremskritt når det gjelder å vurdere effekten av selve implementeringen.

Flere av de store norske bankene har antydnet at virkningene vil være begrenset eller ikke-eksisterende.¹⁷ I årsrapporten for 2016 indikerte DNB Bank at det var for tidlig å gi et pålitelig estimat på effekten, men forventningsmetoden viste høyere tapsnedskrivninger.¹⁸ Nordea Eiendomskreditt AS bemerket i årsrapporten for 2016 at de forventet høyere tapsnedskrivninger og lavere egenkapital som følge av implementeringen av IFRS 9, men de forventet ikke vesentlig innvirkning på store eksponeringer.¹⁹

5. Prosyklikalitet

Mens fremoverskuende tapsnedskrivninger er ment å redusere prosykliske effekter, kan økte nedskrivninger i konjunkturedganger føre til større og mer prosykliske fluktuasjoner i bankutlån og økonomisk aktivitet. Resultatene fra analyser har hittil vært blandet, noe som nylig ble fremhevet i en rapport fra European Systemic Risk Board (ESRB) (2017). Når det gjelder å redusere prosyklikaliteten, ble det i rapporten bemerket at dersom tap kunne identifiseres og håndteres raskere, kan det øke tilliten i markedet gjennom strukturelle forbedringer relatert til åpenhet og disiplin. Dette er i tråd med en analyse fra Bushman og Williams (2012) som diskuterte potensielle virkninger på markedsdisiplinen knyttet til forventningsbaserte tapsnedskrivninger. Beatty og Liao (2011) fant at forsinkelser i tapsføring førte til større reduksjoner i utlån ved en konjunkturedgang. Som sådan kan IFRS 9 i praksis bidra til å redusere prosyklikalitet og dermed bidra til å styrke utsiktene for finansiell stabilitet.

¹⁷ [Kommunalbanken](#), [SR-Bank](#), [Sparebank1 Hedmark](#), [Sparebank1 Nord-Norge](#), [Sparebank1 SMN](#) og [Sparebanken Sør](#).

¹⁸ [DNB Bank 2016 Årsrapport](#)

¹⁹ [Nordea Eiendomskreditt 2016 Årsrapport](#)

På den annen side bemerket ESRB at prosyklikaliteten kan øke dersom nedskrivningene øker raskt på grunn av endrede forventninger i sammenheng med en rask svekkelse av økonomien. Dette ble støttet av en modellbasert analyse av Abad og Suarez (2017) der en portefølje av lån til europeiske bedrifter opplevde en konsentrert reduksjon i lønnsomhet og kapitaldekning ved en konjunkturedgang. I tillegg kan de regulatoriske kapitalkravene kombinert med potensielt høyere tapnedskrivninger ved bruk av forventningsbaserte tapsmodeller føre til at bankene reduserer utlån for å opprettholde kapitaldekningen i en konjunkturedgang. Mésonnier and Monks (2015) og Gropp et al. (2016) gjennomførte tilsvarende studier som viste at bankene har forbedret sin kapitaldekning ved i stor grad å redusere utlånene. Høyere tap på utlån i kombinasjon med regulatoriske kapitalkrav kan således ha prosykliske effekter. Effekten av dette kan imidlertid reduseres noe gjennom en forsiktig bruk av den motsykliske kapitalbufferen.

6. Politikkhensyn

Effektene av implementeringen av IFRS 9 er ennå ikke fullstendig observert i praksis, og presenterer derfor en politikutfordring. Når det gjelder å håndtere potensielle utfordringer knyttet til regelverket, pekte ESRB (2017) på følgende områder med særlig behov for vurdering: 1) konsistente og transparente standarder for åpenhet; 2) effektiv bruk av eksisterende kapitalbufferverktøy; 3) stresstester; og 4) ekstra tilsynsmessige justeringer. Den pågående analysen av makroøkonomiske virkninger og tilpasning av makrotilsynsverktøy, samt konsistente standarder for åpenhet, vil være sentrale for effektiv håndtering av systemrisiko.

I rapporten ble det også bemerket at implementeringen av IFRS 9 kunne endre sammensetningen av utlånsporteføljer og påvirke kapitalberegningene etter Basel-standardene. Disse utfordringene krever også aktiv politikkmiddelvirkning for å takle mulige endringer i det finansielle systemet. Videre ble det påpekt at «modelleringsrisiko» forblir en politikutfordring. Mens fokus på forsiktighet og åpenhet er sentrale i IFRS 9, kan eventuelle forskjeller i tolkningen av standarder og implementering av tilhørende modeller føre til inkonsistent rapportering og hindre at man når tilsynsmessige mål. Disse utfordringene må også håndteres, for eksempel gjennom effektiv revisjon. Dette ble også bemerket av ESRB. En forsiktig håndtering av prosyklikalitet krever proaktiv overvåking av, og respons på, nye og endrede risikoer. Det gjelder også et generelt mål om at forskjellene mellom IFRS 9 og tilhørende FASB-standarder skal minimeres for å

reducere inkonsistenser. Dette bør føre til mer åpenhet og øke markedets tillit til regnskapene. Uansett må beslutningstakere på dette området fortsatt gjøre dynamiske vurderinger i den tilsynsmessige håndteringen av systemrisiko.

7. Avsluttende kommentarer

IFRS 9 representerer en betydelig endring i tilnærmingen bankene bruker til å beregne og bokføre tapsnedskrivninger. IFRS 9 beskriver brede prinsipper som skiller seg vesentlig fra de i IAS 39, med fokus på forventede tap i stedet for objektive bevis for tap. Modellene for å beregne tap vil bli betydelig endret. Institusjonene beholder en stor grad av skjønn i modelleringen av forventede tap. Dette kan potensielt svekke bestrebelsene på å oppnå mer åpenhet, noe som er et viktig mål med IFRS 9. Mens disse endringene representerer et potensielt skift mot mer konservative regnskapsstandarder, og i teorien kan føre til mer åpenhet, medfører implementeringen av disse nye standardene utfordringer som bør styres aktivt av beslutningstakere. Tiltak som sikrer konsistens i utvikling og bruk av modeller med sikte på å minimere mulige forskjeller i rapporterte regnskapstall vil være avgjørende for om man oppnår økt åpenhet i praksis. Dette er også sentralt om man skal lykkes med å realisere fordeler knyttet til redusert prosyklikalitet.

Referanser

Abad, J. and J. Suarez (2017) "[Assessing the cyclical implications of IFRS 9, a recursive model](#)" *European Systemic Risk Board Occasional Paper Series*, No. 12/2017

Basel Committee on Banking Supervision (2017) "[Regulatory treatment of accounting provisions – interim approach and transitional arrangements](#)" *Standards*, March

Beatty, A., S.L. Chamberlain, and J. Magliolo (1995) "[Managing Financial Reports of Commercial Banks: The Influence of Taxes, Regulatory Capital and Earnings](#)" *Journal of Accounting Research*, 33, Autumn, pp. 231-261

Beatty, A. and S. Liao (2011) "[Do delays in expected loss recognition affect banks' willingness to lend?](#)" *Journal of Accounting and Economics*, 52 (1), March, pp. 1-20

Bushman, R.M. and C.D. Williams (2012): "[Accounting discretion, loan loss provisioning, and discipline of banks' risk-taking](#)", *Journal of Accounting and Economics*, 54 (1), August, pp. 1-18

Bushman, R.M. and C.D. Williams (2015) "[Delayed Expected Loss Recognition and the Risk Profile of Banks](#)" *Journal of Accounting Research*, 53 (3), June, pp. 511-533

Collins, J.H., D.A. Shackelford and J.M. Wahlen (1995) "[Bank Differences in the Coordination of Regulatory Capital, Earnings, and Taxes](#)" *Journal of Accounting Research*, 33 (2), Autumn, pp.263-291

Dugan, J. (2009) "[Loan Loss Provisioning and Procyclicality](#)" Remarks by the Comptroller of the Currency before the Institute of International Bankers. Washington, D.C., 2 March 2009

European Banking Authority (2016) "[Report: On results from the EBA impact assessment of IFRS 9](#)", November

European Banking Authority (2017) "[EBA report on results from the second EBA impact assessment of IFRS 9](#)", July

European Commission (2017) "[Interinstitutional File: 2016/0360 \(COD\)](#)", May

European Systemic Risk Board (2017) "[Financial stability implications of IFRS 9](#)", July

E&Y (2017) "[Financial Instruments: A summary of IFRS 9 and its effects](#)", March

Gebhardt, G. and Z. Novoty-Farkas (2011) "[Mandatory IFRS Adoption and Accounting Quality of European Banks](#)" *Journal of Business Finance & Accounting*, 38, April, pp. 289-333

Gropp, R., T.C. Mosk, S. Ongena and C. Wix (2016), "[Bank response to higher capital requirements: Evidence from a quasi-natural experiment](#)", *SAFE Working Paper No 156*

G20 (2009) "[The Global Plan for Recovery and Reform](#)" and "[Declaration on Strengthening the Financial System](#)" G20 London Summit, April 2009

Laeven, L. and G. Majnoni (2003) "[Loan loss provisioning and economic slowdowns: too much, too late?](#)" *Journal of Financial Intermediation*, 12 (2), April pp 178-197

Liu, C. and S.G. Ryan (2006) "[Income Smoothing over the Business Cycle: Changes in Banks' Coordinated Management of Provisions for Loan Losses and Loan Charge-Offs from the Pre-1990 Bust to the 1990s Boom](#)" *The Accounting Review*, 81 (2), March, pp. 421-441

Mésonnier, J.S. and A. Monks (2015), "[Did the EBA Capital Exercise cause a credit crunch in the Euro Area?](#)" *International Journal of Central Banking*, 11 (3), pp. 75-117

Moyer, S.E. (1990) "[Capital Adequacy Ratio Regulations and Accounting Choices in Commercial Banks](#)" *Journal of Accounting and Economics*, 13 (2), April, pp. 123-154

Norden, L. and A. Stoian (2013) "[Bank earnings management through loan loss provisions: A double-edged sword?](#)" *DNB Working Paper 404/2013*